

Sygn. akt II CK 147/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 października 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Iwona Koper (przewodniczący)

SSN Barbara Myszka (sprawozdawca)

SSN Marek Sychowicz

w sprawie z powództwa P. Z., M. Z. i W. Z.

przeciwko Skarbowi Państwa - Urzędowi Skarbowemu w G. oraz Skarbowi Państwa - Komendzie Wojewódzkiej Policji w G. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 20 października 2005 r., kasacji powodów od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 5 listopada 2004 r., sygn. akt V Ca (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

P. Z., M. Z. i W. Z. wnosili o zasądzenie od Skarbu Państwa – Urzędu Skarbowego w G. oraz Komendy Wojewódzkiej Policji w G. kwoty 18 861, 20 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 17 października 2002 r. do dnia zapłaty.

Wyrokiem z dnia 13 lipca 2004 r. Sąd Rejonowy w G. zasądził od Skarbu Państwa – Urzędu Skarbowego w G. na rzecz powodów kwotę 195,20 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 października 2002 r. do dnia zapłaty, natomiast w pozostałej części oddalił powództwo. Istotne elementy stanu faktycznego przyjętego za podstawę orzeczenia przedstawiały się następująco.

W dniu 7 lutego 1994 r. powodowie, prowadzący działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej pod nazwą A.(...) w K., zawarli z Wojewodą X., działającym w porozumieniu z Komendantem Wojewódzkim Policji w G., umowę zlecenia na czas do 31 grudnia 1994 r., w której zobowiązali się do usuwania, na zlecenie Policji – na koszt właścicieli – pojazdów pozostawionych w niedozwolonych miejscach. Kolejnymi aneksami przedłużono obowiązywanie tej umowy do 31 grudnia 1999 r. W dniu 19 czerwca 2000 r. powodowie zawarli z kolei z Komendantem Miejskim Policji w G. umowę o współdziałaniu w zakresie usuwania, przemieszczania lub parkowania pojazdów. Umowa ta wchodziła w życie z dniem 1 lipca 2000 r. i miała obowiązywać przez okres trzech lat. W dniu 21 kwietnia 1998 r. powodowie otrzymali z Komisariatu Policji w K. zlecenie usunięcia z drogi nr 118 samochodu marki Alfa Romeo nr rej. (...), uszkodzonego w wyniku wypadku. W wykonaniu zlecenia przetransportowali uszkodzony samochód i umieścili go na należącym do nich parkingu. Właścicielem samochodu był obywatel NRF, który, mimo prawidłowego doręczenia mu wezwania, nie zgłosił się po odbiór pojazdu.

Decyzją z dnia 12 lipca 2002 r. Komendant Miejski Policji w G. – powołując się na przepisy art. 1 i 4 dekretu z dnia 18 września 1954 r. o likwidacji nie podjętych depozytów i nie odebranych rzeczy (Dz. U. Nr 41, poz. 184 ze zm. – dalej: „dekret z dnia 18 września 1954 r.”), § 1 ust. 1 i § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 marca 1971 r. w sprawie orzekania o przejściu depozytów na własność Państwa (Dz. U. Nr 7, poz. 78 ze zm. – dalej: „rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 marca 1971 r.”), art. 6 ust. 1 i art. 6a ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. Nr 101, poz. 1092 ze zm.) oraz art. 130a ust. 1, 2 i 10 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. Nr 97, poz. 602 ze zm., jedn. tekst: – dalej: „Pr. o ruchu drogowym”) – orzekł o przejściu depozytu, będącego w posiadaniu Komendy Miejskiej Policji w G., w postaci samochodu Alfa Romeo nr rej. (...) na własność Skarbu Państwa oraz o jego przekazaniu Urzędowi Skarbowemu w G. Zgodnie z tą decyzją, powodowie przekazali samochód Urzędowi Skarbowemu, który w dniu 2 października 2002 r. dokonał jego likwidacji. W dniu 2 października 2002 r. powodowie wystawili fakturę VAT

nr (...) i obciążyli Urząd Skarbowy w G. kwotą 19 812,80 zł za parkowanie samochodu Alfa Romeo w okresie od 21 kwietnia 1998 r. do 2 października 2002 r. Urząd Skarbowy uznał za zasadne żądanie wynagrodzenia za parkowanie w okresie od daty uprawomocnienia się decyzji z dnia 12 lipca 2002 r., tj. od dnia 27 lipca 2002 r. do dnia 2 października 2002 r. i z tego tytułu przekazał powodom kwotę 951,60 zł, w pozostałym zakresie natomiast odmówił zapłaty.

Sąd Rejonowy podkreślił, że, zgodnie z umową z dnia 7 lutego 1994 r., koszty związane z przechowywaniem pojazdów ponosić powinni ich właściciele, między stronami powstał jednak spór co do tego, kiedy Skarb Państwa stał się właścicielem samochodu Alfa Romeo. Samochód ten został przez powodów usunięty z drogi w czasie obowiązywania dekretu z dnia 18 września 1954 r., w czasie likwidacji samochodu natomiast kwestię przejścia usuniętych pojazdów na rzecz Skarbu Państwa regulował już przepis art. 130a ust. 1 pkt 10 Pr. o ruchu drogowym. Wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 marca 2004 r., K 22/03 (OTK – A 2004, nr 3, poz. 20) art. 6 dekretu z dnia 18 września 1954 r., stanowiący, że „Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia organy właściwe do orzekania o przejściu depozytów na własność Państwa oraz zasady likwidacji i tryb postępowania tych organów z depozytami jak również z sumami uzyskanymi z ich sprzedaży”, oraz wydane na jego podstawie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 marca 1971 r. w sprawie orzekania o przejściu depozytów na własność Państwa (Dz. U. Nr 7, poz. 78 ze zm.), na które powołał się w swojej decyzji z dnia 12 lipca 2002 r. Komendant Miejski Policji w G., uznane zostały za niezgodne z art. 64 ust. 3 i art. 92 ust. 1 Konstytucji. W uzasadnieniu wyroku Trybunał Konstytucyjny, zdaniem Sądu Rejonowego, trafnie zauważył, że przewidziane w powołanych przepisach orzeczenie o przejściu nie podjętych depozytów na własność Państwa miało charakter konstytutywny, wobec czego nie można podzielać poglądu powodów, według którego przedmiotowy samochód przeszedł na własność Skarbu Państwa z dniem usunięcia go z drogi, czyli z dniem 21 kwietnia 1998 r. Z uwagi na konstytutywny charakter decyzji Komendanta Miejskiego Policji z dnia 12 lipca 2002 r., o przejściu samochodu na własność Skarbu Państwa mogłaby być bowiem mowa dopiero w chwili, w której decyzja ta stała się ostateczna. W niniejszej sprawie jednak – stwierdził Sąd Rejonowy – ze względu na § 8 pkt 4 dekretu z dnia 18 września 1954 r., stanowiący, że dekretu nie stosuje się do przedmiotów, co do których przepisy szczególne normują postępowanie w razie ich niepodjęcia, zastosowanie znajduje art. 130a ust. 1 pkt 10 Pr. o ruchu drogowym. Przepis ten wszedł w życie z dniem 1 stycznia

2002 r. i stanowił, że „pojazd usunięty w trybie określonym w ust. 1 lub 2 i nieodebrany przez uprawnioną osobę w terminie 6 miesięcy od dnia usunięcia uznaje się za porzucony z zamiarem wyzbycia się. Pojazd ten przechodzi na rzecz Skarbu Państwa z mocy ustawy”. Miał on zastosowanie – stwierdził Sąd Rejonowy – także do pojazdów usuniętych z drogi przed dniem 1 stycznia 2002 r., zgodnie bowiem z art. 4 ust. 8 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 129, poz. 1444 ze zm.), „pojazdy usunięte z drogi przed dniem wejścia w życie ustawy i nieodebrane przez uprawnioną osobę, z dniem 1 lipca 2002 r. uznaje się za porzucone z zamiarem wyzbycia się”. Zatem przedmiotowy samochód z dniem 1 lipca 2002 r., jako porzucony z zamiarem wyzbycia się, z mocy ustawy przeszedł, zdaniem Sądu Rejonowego, na rzecz Skarbu Państwa na podstawie art. 130a ust. 1 pkt 10 Pr. o ruchu drogowym, natomiast decyzja z dnia 12 lipca 2002 miała jedynie charakter deklaracyjny. Od dnia 1 lipca 2002 Skarb Państwa, jako właściciel samochodu, ponosić powinien koszty jego parkowania, natomiast koszty powstałe w czasie od 21 kwietnia 1998 r. do 30 czerwca 2002 r. obciążały obywatela RFN. W imieniu Skarbu Państwa koszty parkowania pojazdu ponosić powinien urząd skarbowy, jako dysponent budżetu. Z powyższych względów Sąd Rejonowy zasądził od Skarbu Państwa – Urzędu Skarbowego w G. na rzecz powodów kwotę 195, 20 zł stanowiącą należność za 16 dni parkowania samochodu *(od 1 lipca 2002 r. do 16 lipca 2002 r.; za czas od 17 lipca 2002 r. powodowie otrzymali wynagrodzenie przed wytoczeniem powództwa)* według stawki 10 zł + VAT za każdy dzień, a w pozostałej części oddalił powództwo.

Apelacja powodów, którzy zaskarżyli wyrok Sądu Rejonowego w części oddalającej powództwo odnośnie do kwoty 18.666 zł, została przez Sąd Okręgowy w G. oddalona wyrokiem z dnia 5 listopada 2004 r. Sąd Okręgowy zaaprobował zarówno ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, jak i ich ocenę prawną. Podkreślił przy tym, że zgodnie z § 10 ust. 2 poprzednio obowiązującego rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 stycznia 2000 r. w sprawie usuwania pojazdów i blokowania kół (Dz. U. Nr 5, poz. 64 ze zm.), przedsiębiorca, zawierając umowę z Komendantem powiatowym Policji dotyczącą czynności usuwania, przemieszczania lub parkowania pojazdów na podstawie dyspozycji Policji, zobowiązywał się do dochodzenia we własnym zakresie, na drodze cywilnoprawnej, roszczeń od właściciela pojazdu. Natomiast przepisy aktualnie obowiązującego rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 2 sierpnia 2002 r. w sprawie usuwania pojazdów (Dz. U. Nr 134, poz. 1133 ze zm.) przewidują, że podstawę zezwolenia na odebranie

pojazdu z parkingu jest okazanie przez osobę uprawnioną m.in. dowodu uiszczenia opłaty, o której mowa w art. 130a Pr. o ruchu drogowym. Z przepisów tych – podkreślił Sąd Okręgowy – nie można wywodzić obowiązku uiszczania przez Skarb Państwa należności za cały okres przechowywania samochodu na parkingu, mimo że Skarb Państwa nie był w tym okresie właścicielem samochodu.

W kasacji od wyroku Sądu Okręgowego powodowie – powołując się na obydwie podstawy z art. 393¹ k.p.c. – wnosili o zmianę tego wyroku przez zasądzenie od pozwanych *in solidum* kwoty 18.666 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 17 października 2002 r. do dnia zapłaty ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej wskazali na naruszenie przepisów: art. 1 ust. 1 i art. 4 ust. 1 i 2 dekretu z dnia 18 września 1954 r. przez ich niezastosowanie, mimo że stanowiły one podstawę wydania decyzji przez Komendanta Miejskiego Policji w G., § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 marca 1971 r. przez nieuwzględnienie właściwości organów administracji skarbowej, jako uprawnionych do rozporządzania nieodebranymi pojazdami usuniętymi z drogi w wyniku wypadku drogowego, art. 4 ust. 8 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. Nr 129, poz. 1444 ze zm.) przez przyjęcie, że przedmiotowy samochód przeszedł na własność Skarbu Państwa dopiero z dniem 1 lipca 2002 r., podczas gdy przed tą datą obowiązywały przepisy dekretu z dnia 18 września 1954 r., które regulowały przejście nieodebranych pojazdów na własność Skarbu Państwa z mocy prawa, art. 130a ust. 2 pkt 2, ust. 4, 5, 6, 7 i 10 Pr. o ruchu drogowym przez przyjęcie, że przedmiotowy samochód przeszedł na własność Skarbu Państwa dopiero z dniem 1 lipca 2002 r., podczas gdy został on usunięty z drogi w dniu 21 kwietnia 1998 r., wobec czego, zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami, przeszedł na własność Państwa z dniem 21 kwietnia 2000 r., art. 130a ust. 1 Pr. o ruchu drogowym przez przyjęcie, że koszty przechowania przedmiotowego samochodu powstałe przed dniem 1 lipca 2002 r. ponieść powinien jego właściciel z chwili wypadku, a nie Skarb Państwa, jako właściciel odbierający pojazd, art. 835 i 836 k.c. przez ich niezastosowanie przy podejmowaniu rozstrzygnięcia, i wreszcie art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji przez zastosowanie reguł interpretacyjnych skutkujących naruszeniem zasady równości wobec prawa, w szczególności powodujących dyskryminację przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą polegającą na usuwaniu z drogi i przechowywaniu pojazdów na parkingu strzeżonym. Natomiast w ramach drugiej podstawy postawili zarzut obrazy art. 233 k.p.c. przez dokonanie dowolnej oceny

dowodów, a w jej wyniku przyjęcie, że nie dochodzili należności za parkowanie od osoby będącej właścicielem samochodu przed wypadkiem, oraz że w 90 % wypadków otrzymują wynagrodzenie za parkowanie od właścicieli pojazdów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie trzeba zaznaczyć, że – ze względu na regulację zawartą w art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98) – do rozpoznania złożonej kasacji stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu obowiązującym przed dniem 6 lutego 2005 r. i w takim brzmieniu będą one powoływane w uzasadnieniu.

Przystępując do rozważenia podstawy kasacyjnej z art. 393¹ pkt 2 k.p.c., trzeba zauważyć, że podniesiony przez skarżących „z daleko posuniętej ostrożności procesowej” zarzut naruszenia przepisu art. 233 k.p.c. nie zawiera w ogóle uzasadnienia. Oznacza to, że podstawa kasacyjna przewidziana w art. 393¹ pkt 2 k.p.c. nie została w sposób prawidłowy wywiedziona i z tej już tylko przyczyny nie może odnieść zamierzonego skutku. W tym stanie rzeczy dla oceny trafności zarzutu naruszenia prawa materialnego miarodajny jest stan faktyczny sprawy, będący podstawą wydania zaskarżonego wyroku (art. 393¹⁵ k.p.c.; zob. też Wyrok SN z dnia 7 marca 1997 r., II CKN 18/97, OSNC 1997, nr 8, poz. 120).

Wskazując na naruszenie wymienionych w kasacji przepisów dekretu z dnia 18 września 1954 r., Prawa o ruchu drogowym oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 marca 1971 r., skarżący wychodzili z założenia, że istota sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do ustalenia momentu przejścia na własność Skarbu Państwa usuniętego przez nich z drogi w dniu 21 kwietnia 1998 r. samochodu Alfa Romeo oraz że zgodnie z tymi przepisami przejście własności nastąpiło w dniu 21 kwietnia 2000 r., nie zaś – jak przyjęły Sądy Orzekające w dniu 1 lipca 2002 r. Z treści art. 1 ust. 1 dekretu z dnia 18 września 1954 r., zdaniem skarżących, wynika bowiem, że przejście depozytu na własność Państwa następuje *ex lege*. Pomijając kwestię istoty sporu, trzeba stwierdzić, że tak ujęty zarzut naruszenia art. 1 ust. 1 w związku z art. 4 dekretu z dnia 18 września 1954 r. nie może odnieść zamierzonego skutku. Skarżący ograniczyli się do postawienia tezy o przejściu własności depozytu na podstawie art. 1 ust. 1 powołanego dekretu *ex lege*, lecz nie przytoczyli żadnej argumentacji na jej poparcie.

Jak trafnie podkreśliły Sądy Orzekające, problem charakteru orzeczenia „o likwidacji depozytu” był już przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego, który

w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 marca 2004 r., K 22/03 (OTK – A 2004, nr 3, poz. 20) stwierdził, że nie podobna zgodzić się z poglądem, jakoby odjęcie własności depozytów następowało *ex lege*. Brzmienie art. 1 dekretu, że depozyty nie podjęte „przechodzą na własność Państwa” – zdaniem Trybunału Konstytucyjnego – bynajmniej nie przesądza w kategorię sposób o momencie utraty własności i trybie tej utraty. Z kolei brzmienie art. 6 dekretu, mówiącego, że rozporządzenie określili organy „właściwe do orzekania o przejściu depozytów na własność Państwa” sugeruje – stwierdził Trybunał Konstytucyjny – konstytutywny charakter takiego orzeczenia. Wobec niejasności koncepcji samego dekretu przyjęcie tezy o deklaratorywnym charakterze orzeczenia o likwidacji nie podjętych depozytów oznaczałoby, zdaniem Trybunału, przyjęcie zasady *in dubio contra libertatem*, wiązałoby się bowiem z przyjęciem słabszej ochrony własności jako konstytucyjnego prawa podmiotowego. Takie zaś rozumowanie uważa się za niedopuszczalne wobec braku wszelkich innych racji za nim przemawiających, na wypadek istnienia niejasności.

Skład orzekający Sądu Najwyższego podziela stanowisko Trybunału Konstytucyjnego w kwestii konstytutywnego charakteru orzeczenia o przejściu depozytu na własność Państwa na podstawie art. 1 dekretu z dnia 18 września 1954 r. Przyjmując taki charakter orzeczenia, trzeba natomiast zdać sobie sprawę z tego, że zastosowanie do przedmiotowego samochodu – jak oczekują tego skarżący – przepisu art. 1 ust. 1 w związku z art. 4 dekretu z dnia 18 września 1954 r. oznacza, iż przejście jego własności na rzecz Skarbu Państwa następuje dopiero w chwili, w której decyzja z dnia 12 lipca 2002 r. Komendanta Miejskiego Policji w G. stała się ostateczna. W konsekwencji, zastosowanie do przedmiotowego samochodu przepisów wskazanych w kasacji prowadzić musi do wniosku, że nabycie jego własności przez Skarb Państwa nastąpiłoby później niż przyjął to Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku.

Istota niniejszego sporu – wbrew odmiennym zapatrywaniom skarżących – nie sprowadza się do ustalenia momentu przejścia własności samochodu Alfa Romeo na rzecz Skarbu Państwa, powołane przez skarżących przepisy dekretu z dnia 18 września 1954 r., Prawa o ruchu drogowym oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 marca 1971 r. nie stanowią bowiem bezpośredniej podstawy dochodzonego roszczenia o wynagrodzenie za jego przechowywanie.

Za uzasadniony uznać trzeba natomiast zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów art. 835 i 836 k.c. Sąd pierwszej instancji wprowadzając sprawę pod tym kątem nie rozważał, jednak, zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie stanowiskiem, Sąd drugiej

instancji jest obowiązany brać pod rozwagę, w granicach zaskarżenia, wszystkie naruszenia prawa materialnego popełnione przez sąd pierwszej instancji, niezależnie od tego, czy zostały wytknięte w apelacji (zob. postanowienie SN z dnia 4 października 2002 r., III CZP 62/02, OSNC 2004, nr 1, poz. 7). Zatem Sąd Okręgowy powinien zbadać, czy między stronami doszło do zawarcia umowy przechowania samochodu Alfa Romeo nr rej (...), a w wypadku pozytywnym w jaki sposób uregulowana została w umowie kwestia wynagrodzenia przechowawcy.

Skoro Sąd Okręgowy sprawy pod tym kątem w ogóle nie rozważał, konieczne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹³ § 1 i art. 108 § 2 w związku z art. 393¹⁹ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.